תהילים

תהילים קכ"ב

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בֵּית ה' נֵלֵךְ **ב** עֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָ‍ִם
ג יְרוּשָׁלַ‍ִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָּהּ יַחְדָּו **ד** שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת
לְשֵׁם ה' **ח** כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד **ו** שַׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלָ‍ִם יִשְׁלָיוּ
אֹהֲבָיִךְ **ז** יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ **ח** לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ **ט** לְמַעַן
בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ

זה שיר המתאר את שמחת העלייה לרגל לירושלים, באמצעות התיאור של רגשותיו ומחשבותיו של אחד העולים לרגל. ניכרת בשיר שמחה גדולה על העלייה לרגל, על מראה היפה של ירושלים ועל מעמדה כמרכז דתי, לאומי ושלטוני.

פסוק 1: "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד". זו כותרת המזמור.
"שִׁיר הַמַּעֲלוֹת". 15 מזמורים בתהילים (ק"כ-קל"ד) נקראים "שירי המעלות". פירושים שונים הוצעו לכינוי זה, ביניהם:
1. אלה שירים ששרו העולים מגולת בבל בדרכם ליהודה.
2. אלה שירים ששרו עולי הרגל לירושלים בשלושת הרגלים
3. אלה שירים ששרו הלווים בעומדם על 15 המדרגות (מעלות) המובילות למקדש.

"לְדָוִד" - המשורר מייחס את כתיבת המזמור לדוד. על פי המסורת, חיבר דויד את כל מזמורי תהילים. אולם כיוון שהמזמור עוסק בעלייה לרגל לבית המקדש, לא ייתכן שדויד חיבר אותו. המקדש נבנה לאחר מות דויד, בימי שלמה בן דויד. אפשרות אחרת: המשורר מקדיש את המזמור לדויד.
"שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בֵּית ה' נֵלֵךְ". המשורר מספר על שמחתו כששמע שהגיע זמנו לעלות לבית המקדש בירושלים. עלייה לרגל הייתה מאורע נדיר וחגיגי בחיי האדם בישראל, וכנראה התבצעה על ידי נציגים מכל יישוב, על פי סדר מסוים של יישובים בישראל. העלייה לרגל נעשתה בקבוצות, ולכן משתמש המשורר בלשון רבים.
פסוק 2: "עֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָ‍ִם". יש פער זמן גדול בין פסוק 1 לפסוק 2, מפני שבפסוק 2 העולים לרגל כבר נמצאים בשערי העיר.
פסוק 3: "יְרוּשָׁלַ‍ִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָּהּ יַחְדָּו". עיר שחומתה וכל חלקי ביצוריה מחוברים זה לזה, ללא פרצות. פירוש נוסף: ירושלים מחברת את העם, את שבטי ישראל שמוזכרים בהמשך.
פסוק 4: "שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ". ירושלים היא מרכז לאומי-דתי: בני כל השבטים עולים אליה.
"עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם ה'". ניתן לפרש ביטוי זה בכמה דרכים:

1. מלשון לְהִיוועֵד, להיפגש. ירושלים היא מקום מפגש לבני כל השבטים וכולם מודים שם לה'.
2. עדות במשמעות של חוק, מנהג קבוע. הנוהג הקבוע בישראל היה לעלות לירושלים, להודות לה' בבית המקדש.
3. עדות במשמעות של להעיד בבית המשפט. בירושלים ישב בית המשפט העליון (דברים י"ז 8-13), ובני כל השבטים באו לירושלים להישפט או לתת עדות בבית המשפט, וגם כדי להודות לה' בבית המקדש. פירוש זה מתקשר גם לנאמר בהמשך, בפסוק 5.

פסוק 5: "כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד". בעוד שבפסוק 4 מתוארת ירושלים כמרכז דתי ולאומי, בפסוק 5 היא מתוארת כמרכז שלטוני: בירושלים שוכן בית המשפט העליון ("שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּטִי") ובית המלוכה ("כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד").

פסוקים 6-7: "שַׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלָם יִשְׁלָיוּ אֹהֲבָיְךִי". מי הדובר בפסוק זה?

1. המשורר פונה אל עולי הרגל ומעודדם לשאול לשלומה, כלומר לאחל לירושלים שתמיד ישכון בה שלום. "יִשְׁלָיוּ אֹהֲבָיְךִי". הוא פונה לירושלים ומאחל לה ולאוהביה שתמיד תהיה להם שלווה ושלום. כלומר יש פה יחס הדדי: הנאספים מתבקשים להתפלל לשלום ירושלים, והמשורר מאחל להם שלום.
2. אנשי ירושלים פונים אל עולי הרגל ומבקשים מהם: שַׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלָם. כלומר בכל מקום שבו תהיו, תמיד תבקשו בתפילתכם שלירושלים יהיה שלום. לסיום דבריהם פונים אנשי ירושלים אל העיר עצמה: "יִשְׁלָיוּ אֹהֲבָיְךִי", וכך באמצעותה מברכים את עולי הרגל שבאו לעיר. העולים נענים לבקשת תושבי ירושלים, ומברכים את העיר: "יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ, שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיְךִי". חֵל הוא חלק מהחומה, ובמקרה זה מסמלת החומה את ירושלים כולה[14]. עולי הרגל מברכים את העיר שתמיד תעמוד איתן על תלה, שתמיד תשרור בה שלווה.

פסוקים 8-9: "לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ. לְמַעַן בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ". המשורר מבקש שיהיה טוב לירושלים, שישררו בה שלום ושלווה. כי כאשר גורלה של ירושלים טוב, גם גורל תושביה, ותושבי הארץ כולה (המכונים כאן אַחַי וְרֵעָי) הוא טוב.

אפשר לראות בפסוקים 6-9 סגירת מעגל: בתחילת המזמור נזכרת הכניסה לירושלים, ובפסוקים האחרונים במזמור מתוארת פרידתם ממנה.

אמצעים ספרותיים במזמור:

1. **חילופי דוברים:** למשל, מיחיד לרבים בפסוקים 1-2 (שמחתי-נלך-רגלינו).
2. **חריזה:** אוהביך-ארמנותיך (פסוקים 6-7). שלום בך-טוב לך (פסוקים 8-9).
3. **מצלול ש-ל** בפסוקים 6-7: שאלו, שלום, ירושלים, שלווה. מטרת המצלול: לחזק את האיחול לשלומה ולשלוותה של ירושלים. (אפשר גם: לשון נופל על לשון).

14 זו מטונימיה: החלק מסמל את השלם. חומת ירושלים היא סמל לירושלים כולה.